

Naujienu Antroji Dalis

NR. 724

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

Naujo Lietuvos žemėlapiu belaukiant

Pasikalbėjimas su žemėlapiu autorium A. Gustaičiu

VLADAS MINGELA

Algirdas Gustaitis — įdomi ir veikli asmenybė. Ir laisvos Lietuvos patriotas — iki sielos gelmių. Sakyčiau jo dvasios gėmėse paslėpta įvairiausių lietuviškų išradimų laboratorija! Vis nauji sumanymai iš jo išplaukia... Jis suranda laiko ir duonai kasdieninei užsidirbti, netrūksta to laiko knygai parašyti, jo rūpesčiu Los Angelėse viena gatvių pavadinta "Lituanica", skaitome jo straipsnius mūsų laikraščiuose, jis ir lietuviško kultūrinio filmo gamintojas ir paruošėjas... Jį matome aktyviai veikiant visuomeninėse - kultūrinėse organizacijose.

Tokie žmonės, kaip Algirdas Gustaitis, dažnai, savo darbais priverčia mus į save pažiūrėti — ar tinkamai sunaudojame ir už milijonus nenuperkamą laiką?

1963 m. vėly rudenį besilankydamas Kalifornijoje, užsukau pas Algirdą Gustaitį. Nustebau jo draugiškumu. Įvedė į savo ištaigingą rezidenciją (mane su žmona) ir sako: "Čia tavo namai. Dieną, kol turėsiu laiko, pavežiosiu po miestą, parodysiu Hollywoodo stebuklus, studijas, kultūrinius paminklus, muziejus, o po pietų (jis dirba amerikiniame knygų - žurnalų leidykloje) man išvykus į darbą, būk mano namų šeimininkas. Šaldytuve yra maisto, nesivaržyk — naudok šampaną, konjaką — ir svečius vaišink, jeigu jie ateis". — Toks yra Algirdas Gustaitis..

Naktį grįžo namo. Nemiegojome iki paryčių. Ir kokių sumanymų bei idėjų man teko išklausyti!

Paaikškėjo, jog A. G. vėl "užsidegęs" naujos idėjos įgyvendinimu. Jam parūpo naujasis Lietuvos žemėlapis. Kas pasakytų, juk turime du puikiai L. E. išleistus žemėlapius jau čia Amerikoje. Ko dar reikėtų? — Ne! Ne! — aš noriu teisingo ir Lietuvos neskriaudžiančio žemėlapiu! Kurį žemėlapi nepaimk, jie visi Lietuvos teritoriją taip sumažino bei nusūsino, jog gėda apie tai ir kalbėti. Aš noriu paruošti Lietuvos ateičiai tikrą, nemeluotą, Lietuvos neskriaudžiantį žemėlapi.

Jis bedėliodamas įvairius žemėlapius, užrašus, piešinius ir kitokią medžiagą savo "vaikui", dažnai pamiršta ir savo duoną kasdieninę — ištisomis savaitėmis, kaip koks alkoholikas, neiina į darbą. Gali kartais išlėkti iš geros darbovietės. Gaila būtų... nekartą pagalvodavau.

Bekalbėdamas apie žemėlapi, kolega Gustaitis visai gina ir

įrodinėja tokio žemėlapiu būtinumą. Jis jaudinasi, jo akys dega ir žvilga, akių spindesys įrodo jo užsibrėžto siekio svarbumą, parodo, jog autorius tiki tuo, kuo jis gyvena, dėl ko jis naktų daugybę nedamiega.

— Mielas Algi, pasakyk man, kokio žemėlapiu mums trūksta?

— Kokios nepriklausomos Lietuvos mes siekiame? Kokiose sienose reikalausime išlaisvintos, būsimos Lietuvos, Europos Taikos konferencijoje? — klausimu atsakė į mano klausimą.

Iš tikrųjų kokį žemėlapiu patiktume ant konferencijos stalo naujos Europos dignitoriams? Į kokias sienas įsprautume Lietuvą rytuose, pietuose, vakaruose ar šiaurėje? Kokiais duomenimis pagrįstume savo reikalavimus?

Ir tikrai, Algirdas Gustaitis sako didelę ir svarbią tiesą. Argi šiandieninė Sovietų Rusijos okupuotoji Lietuva mus patenkintų?

Jau 1915 m. balandžio 20 d. Amerikos Lietuvių Taryba, reikalaujama "pilnos autonomijos" Lietuvai savo peticijoje prašė apjungti bent šias Lietuvos žemes: Kauno, Vilniaus, Suvalkų, Gardino gubernijas, prijungiant Klaipėdą, Tilžę, Gumbinę ir Karaliaučiaus sritis.

Štai kun. A. Jusaitis - A. Milukas svajojo, o vėliau reikalavo pasaulio dignitorių, kad būtų atsteigta Lietuvos - Latvijos valstybė, apimanti šias sritis: Klaipėdą - Tilžę - Gumbinę - Karaliaučių iki Prėgelio upės, su visomis sritimis ir visu Baltijos pajūriu; rytuose — Suvalkų, Kauno, Vilniaus ir Gardino gubernijas įjungiant; Latvijos visos latvių žemės Kuršas — Ryga — Liepojus — Karaliaučius su visais pajūriais, jų manymu turėtų būti priskirti prie Lietuvos — Latvijos valstybės.

Jie galvojo, jog tokia neutrali 10 milijonų gyventojų valstybė galėtų pašalinti karo pavojus tarp teutonų ir slavų. Oficialios kalbos būtų lietuvių-latvių-vokiečių.

Carinės Rusijos statistikos šaltiniai (1885 m.) byloja šiaip: prie Lietuvos priskiriant šešias gubernijas: Kauno, Vilniaus, Vitebsko, Minsko, Gardino ir Suvalkų. Prieš 1914-18 metų I pas. karą gyventojų minimose teritorijose buvo 7,953,572 (kun. A. Milukas 275, 276, 292 psl.).

Mūsų pasikalbėjimų temos keisdavosi, bet vėl grįždavome (Nukelta į 4-tą psl.)

Charles Dodd, pavargęs New York Pasaulinėje Mugėje, atsisėdo pailsėti po medžių. Bet tai buvo ne medis, o dinosauro koja ir nagai.

ŽVILGSNIS Į LIETUVIŲ LIAUDIES KŪRYBĄ

Čia spausdiname lietuvių tautosakos nagrinėjimus, kuriuos paruošė Chicagos Pedagoginio Lituaniškos Instituto neakivaizdinio kurso studentai, eidami I ir II semestro literatūros programą. Neakivaizdinis, arba korespondencinis, lituanistinių dalykų dėstymo būdas taikomas tiems asmenims, kurie gyvena už Chicagos ribų, o taip pat ir čekagiečiams, kurie dėl kurių nors priežasčių negali eiti Instituto kurso akivaizdiniu būdu. Neakivaizdinis dėstymas vykdomas be atostoginių pertraukų, t. y. ir vasaros atostogų metu. Todėl gilesnis susipažinimas su lituanistiniais mokslais visiems lengvai prieinamas. Į Institutą galima įstoti bet kada. (Smulkesnių informacijų kreiptis šiuo adresu: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636).

Tautosaką bei literatūrą neakivaizdinio kurso studentams dėsto lituanistas Domas Velička. Netolimoj ateity tautosakos kursą dėstyti yra sutikęs tautosakininkas dr. Jonas Balys. Šiam kursui eiti jis yra parašęs ir specialią studiją "Lietuvių liaudies pasaulėjautą", kurią šiais metais tikimasi išspausdinti. R. e. d.

KARŽYGIŠKUMAS LIETUVIŲ TAUTOSAKOJE

HENRIKAS TAMAŠAUSKAS

1. Karžygiškumo sąvoka

Karžygiškumas yra charakterio savybė, pasireiškianti sumanumu, ryžtumu ir, svarbiausia, drąsa neventi asmeninio pavojaus, siekiant kurio nors, dažniausiai bendro tikslo bei pergalės. Tipingiausia karžygiškumui pasireikšti ir įrodyti vieta yra karas, kovų laukas. Karžygiškas ir narsus asmuo ne tik lengvai sutinka bet kokį pavojų, bet dargi mėgsta ir ieško jų, nes tikrai čia jis randa geriausią progą pilnai realizuoti dominuojančią savo charakterio tendenciją, t. y. patenkinti jame susiformavusiai paskatai, kuri pasireiškia asmeninio pavojaus reikme. Štai kodėl narsuolis karžygis nepripažįsta pasitraukimo. Karžygiai sužadina susidomėjimą ne tik jų nuveiktais darbais, bet kartu išaukia pagarbą ir susižavėjimą jų pačių asmenimis. Psichiniai faktai, kurie apsprendžia karžygiškumą, gali būti stiprūs socialiniai jausmai, pavyzdžiui, tėvynės meilė, religinis idealas etc. Priešistorinių laikų karžygiams būdavo priskiriamos dieviškos ar demoniškos antgamtinės savybės ir jėgos, apipinančios apdainuojamą karžygi misticizmo skraiste. Čia karžygis, kovodamas su antgamtinėmis būtybėmis, galėdavo pavirsti bet kokiu gyvūnu — žuvimi jūroje ar

upėje bei ežere, ereliu ar sakalu, narstančiu dangaus žydrinėje, vilku, ežiu ar kitu kuriuo gyvūnėliu, žiūrint kuriose sąlygose ir su kokio pavidalo priešu jam tenka kovoti. Vėlesniais laikais karžygis vis labiau praranda savo mistines ypatybes ir vis daugiau pradėdamas vaizduoti kaip neeilinių savybių drąsuolis, tautinis didvyris.

2. Karžyginio epo likimas

kitose tautose

Karo žygių ir istorinių įvykių bei juose pasižymėjusių asmenų jamžinimui, didvyriškų darbų bei pasiaukojimo pavyzdžių iškėlimui kiekviena tauta turi sukūrusi begalę dainų, poemų, epinio pobūdžio veikalų, legendų ir pasakų. Seniausias mitinis žmonijos karžygių epas yra Gilgamešo epas, sumerų-babiloniečių poema, išlikusi dvylikoje, iš dalies ištrupėjusių, molinių lentelių, rastų surbanipalo (6 amž. pr. Kr.) bibliotekoje. Šiame epo aprašomi Uruko miesto legendarinio karaliaus Gilgamešo ir jo draugo Engido žygiai, Engido mirtis, Gilgamešo kelionė nedarumo žolelės ieškoti, jos radimas ir praradimas. Gali būti, kad šis Gilgamešo epas turėjo tam tikros įtakos ir graikų homerianiniam epui, apdainuojančiam Odisejoje ir Iliadoje

graikų didvyrius ir karžygius. Žymiausias romėnų karžygių epo paminklas yra Eneida.

Kada pagoniškosios arba taip vadinamoms barbariškos kultūroms teko trauktis nuo naujosios vienalytės romaniškosios krikščionybės filosofijos ir moralės, daugely kraštų ir tautų senasis pagonių epas, išaugęs tūkstantmetėse tradicijose, sunyko ir dingo visai be pėdsakų, tik retais atvejais palikęs tam tikras užuomenas raštijos paminkluose. Taip mes žinome, kad atkurtos vakarinės Romos imperijos imperatorius Karolis Didysis (742–814), frankų karalius, domėjosi "barbariškomis ir senovės dainomis" ir buvo įsakyęs sudarinėti jų rinkinius (Egginhard, Vita Caroli Magni, 29). Tačiau nieko iš jo projekto neišliko iki šių dienų, nebent Hildebrand, nuotrupos karžygių dainų, klestėjusių ankstyvųjų dienų Vokietijoje. Gotų kilmės autorius Jordanes, darydamas Cassiodoro gotų istorijos santrauką, yra užrašęs, kad gotai dainuodavo dainas apie savo karžygiškus protėvius Eterpamara, Hanala, Frigidernus ir Vidigoia (Getica 5). Bet jokių gotų dainų tekstų šiai dienai nėra išlikę. Istorija užsimena apie saksų, bavarų ir kitų germanų kilčių apdainuojamą longobardų karalių Alboiną, 588 metais nukariavusį didelę dalį Italijos. Bet ir tų dainų tekstų neišliko.

Pereinant į viduramžius, seniausias, jau katalikiškas, prancūzų XI amžiaus epas Rolando giesmėje apdainuoja riterio Rolando ir jo draugų pasiaukojimą ir karžygišką mirtį. Iš atsikirų legendinių dainų, vokiečiai 13-tame amžiuje sukūrė savo karžygių epą, Nibelungų giesmę. Rusų tauta turi turtingus eiluotosios epinės tautosakos lobius — bylinas, heroines dainas apie pasakingus milžinus bogatyrius ir jų karo žygius, dainas apie pasakingus pirklis turtuolius, kaip tai Ilja Murovec, Alioša Popovič, Dobrynia Nikitič, muziką ir pirklį, nuotykių ieškotoją Sadko, Diuk Stepanovič, Čurlo Penkovič, Sviatogor, Mikula Seljaninovič ir kitus. Bylinos išsilaikė šiaurės Rusijoje ir nuošaliose Sibiro vietovėse, ten atneštos, kai dainininkai ir skomorochai (skamarakai), besigelbėdami nuo caro ir cėrkvės persekiojimų, smuko į tas tolimas sritis, kur jų jokia valdžia negalėjo pasiekti.

Didvyriška suomių tauta turi savo karžygišką epą Kalevalą, sukurtą iš ilgų tradicinių epinių giesmių, vadinamų runomis, kuriose apdainuojami žygdarbiai seno ir išmintingo Väinämöino, nuostabaus kalvio ir kitų didvyrių. Kalevala vaizduoja suomių politinės nepriklausomybės laikotarpį, pusiau pagoniškus ir pusiau krikščioniškus laikus. Čia duodama pagoniška pasaulio stikūrimo samprata, žemdirbystės pradžios Suomijoje aiškinimas ir kiti stebuklingi nuotykių. Kaleva-

los epas turėjo ir tebeturi milžiniškos įtakos visam suomių kultūriniam gyvenimui. Svetimųjų priespaudos laikais Kalevalos giesmės žadino suomių tautinį susipratimą. Gal daugiausia įtakos Kalevala padarė suomių literatūrai. Visi didieji suomių rašytojų veikalai remiasi liaudies kūryba, tačiau tai nėra paviršutiniškas jos pamėgdžiojimas. Jie sugebėjo suprasti liaudies kūrybos esmę ir tuo pačiu savo tautos dvasią, o jau paskum ją savo veikaluose iš naujo perteikti (tobulesnėmis priemonėmis).

Sekdami suomių Kalevala, estai taip pat sukūrė savo karžyginį rašytinį epą Kalevipoeg (Kalevio sūnus). Vyriausias to epo veikėjas pavaizduotas dieviškos kilmės labai stipriu vyru, krašto gynėju, milžinu ir kultūros herojum, ariančiu žemę ir statančiu miestus, kovojančiu su žmonių priešininku velniu. Estai mažai teturi herojinį liaudies dainų, todėl autoriui teko remtis prozos sakniėmis apie stiprų jaunuolį ir jas sueliuoti į ištisinį pasakojimą. Tokiu būdu Kalevipoeg nėra autentiškas liaudies epas, bet individualus kūrinys, parašytas sekant liaudies tradicijomis. Vis dėlto jo įtaka estų kultūrai buvo labai didelė.

Lietuvių broliška kaimyninė latvių tauta neturėjo liaudies epo ir karžygių garbę apdainuojančių dainų, ir tik jų rašytojas Andrejs Pumpurs (1841–1902) sukūrė legendą apie Lačplēšį, didvyrį, sunkioj kovoj nugalėjusį juodąjį riterį ir Imanatą, senovės herojų. Tas epas Pumpuro buvo parašytas 1888 metais.

3. Lietuvių tautos istorija ir tautosakos charakteris

Padarę šią apžvalgą apie karžygių epą ir dainas kitose tautose, panagrinėkime dabar karžygiškumo klausimą lietuvių liaudies epe ir lyrikoje.

Pačios ankstyviausios istorinės žinios mus informuoja apie lietuvių desperatiškas kovas už savo laisvę su bėkromis priešais — kryčiuočiu ir kalavijuočių ordinais, atsibasčiusiais už grobimo ir pavergimo tikslais į Pabaltijį, svarbiausiu tikslu sau pasistačiusiais čia įgyvendinti tas užmačias, kurių nepavyko realizuoti prieš gausią ir vieningai organizuotą islamišką arabų imperiją, būtent užvaldyti ir paversti vergais pagoniškas, iki tol atskiriamas giminėmis susiskaldžiusias Pabaltijo tautas. Tas jiems pasiseka vakarinių lietuvių giminės — prūsų atžviliu. Lietuviai gi atkakliai kovoja su savo mirtinu priešais ir laimi eilę mūšių Saulės - šiaulių ir Durbės kovų laukuose. Tų pasisekimų paskatinti, sukyla pavergtieji prūsai savo karžygišką vadų Glando, Herkaus Manto, Glapo, Divonės ir Auktumio vadovaujami. Sukyla kuršiai ir latvių giminės. Tai žūtutinė kova. Sukilėliams iš pradžios sekasi, bet pagalba iš visos Europos neišsėmiama ir sukilėliai po ilgų kovų metų pagaliau neatsilaikė prieš nesibaigiančius priešais

padėti plaukiančius pastiprinimus. Pavergtos giminės galutinai patenka į vergiją, prisiima kardu atneštą krikščionybę ir nelaisvę, bet likusieji laisvi lietuviai ir toliau per šimtmečius atkakliai kovoja už savo laisvę. Turint tokią karžygišką praeitį, be abejojimo reikia tikėtis ir nepaprastai turtingo karžygiškoms temomis lietuvių liaudies epo, o taip pat ir lyrikos.

Bet panašių heroinių, arba karžyginio, epo dainų, iš kurių yra sudarytos graikų "Iliada" ir "Odiseja", germanų "Nibelungenlied" (Nibelungų daina), ar prancūzų "Chanson de Roland" (Rolando giesmė), kur iškilmingu tonu apdainuojami karai su jų didvyriais, mūsų tautosakoje iš viso nėra. Iš to išeity, kad mūsų liaudis negarbino nei karų, nei karuose pasijūmėjusių herojų, kad tam kultui savo kūryboje neparodė jokio dėmesio; nors tokius kruvinus tarpusavinius karus, kurie apdainuojami minėtų tautų epuose, senovėje ir mūsų tautos genčių vadai ne kartą juk yra kėlę.

Pagaliam mūsų liaudis nesididžiuoja nei medžioklėmis, kurios kitose tautose prilygsta herojinėms žygiams. Nei mūsų epe, nei skulptūroje, nei tapyboje nėra jokio medžioklių atgarsio, tarytum jų visai nebūta, o dainose iš medžiotojų kartais tik pasišaipoma (palygink "Išėjo tėvelis iskuprino, nušovė žvirblį nubildino").

Įvairios stilizuotos žvaigždės, saulutės, gėlės, paukščiukai, žirgeliai liaudies ornamentikoje yra pagrindiniai motyvai. Tai ne medžiotojų, ne karių, bet ramių žemdirbių gyvenimo simboliai.

Tie liaudies paminklai rodo, kad mūsų protėviai apskritai nemėgo bet kokių kruvinų žudynių, o labiau buvo linkę į ramų ir uždarą gyvenimo būdą, palankų svajojimui ir mąstymui. Dėl to, matyt, ir triukšmingas karžygių kultas lietuvių dvasiai pasiliko svetimas, o tokios herofkos vietą tiek epe, tiek kitoje kūryboje užėmė grožio ir gėrio idėjos (D. Velička, Lietuvių literatūra I, 346-348 psl.).

Vilniškis Uriah Katzenbogen, 1934 metais parašęs labai vertingą studiją anglų kalba apie lietuvių ir latvių liaudies dainas, išleista Čikagoje 1935 metais, to studijos "The Daina" 13-tame puslapy taip pat išreiškia panašią išvadą:

"Priešingai kitoms tautoms, lietuviai niekad nesididžiavo savo karingumu ir negarbino karžygių. Tuo mažiau galima tikėtis jog varge palikta našlė giedos himnus karo ir pergalės garbei. Vienintelė daina tėra žuvusių apraudojimas. Lietuvių negalima priskirti prie karingų rasų, nežiūrint, kad jų broliška giminė prūsai buvo išnaikinti kovose su vokiečių riteriais. Jei tautos dvasia yra išreikšta jos dainose, tad tenka lietuvius laikyti taikingiausia tauta pasaulyje". (In contrast to other nations, the Lithuanians never lauded martial self-confidence and warrior-

heroes. Still less did the forsaken widow in the poor, deserted village sing the praises of war and victory. The only song was lament for the slain. The Lithuanians cannot be regarded as a warlike race although their racial kin, the old Prussians, were destroyed in battles with the German knights. If the soul of a nation is revealed in its songs, then the Lithuanians would deserve to be considered as the most harmless and peaceful race in the world).

4. Lietuvių karžyginio epo likimas

Nežiūrint visų tų svarių argumentų ir ypač paties fakto, kad lietuvių tautosakoje beveik nėra išlikusio karžyginio epo pavyzdžių bei karžygių mėsą ir drąsumą apdainuojančių dainų, man vis tik atrodo, kad lietuviai bus turėję savo karžygių epą, dainas, pasakas ir legendas. Tik jų likimas, tur būt, buvo toks pat, kaip mano aukščiau paminėtas kitų pagonystės laikų tautų liaudies kūrybos likimas — ji dingo, sunyko ir buvo užmiršta, prievarta ir persekiojimais bei baudomis verčiant ją užmiršti, naujos kultūros atneštais naujais papročiais ją užliejais. Tos senosios lietuvių heroinės tautosakos gal tik pėdsakai tegali būti atsekami mūsų dienas pasiekusioje istorijoje ir liaudies kūryboje. Senieji istorikai patiekia duomenų, pagal kuriuos pagonybės laikais buvo kunigai (lydušonys, tylušonys) laidotuvių apeigoms atlikti, kurie giedodavę laidotuvių giesmes. Tos giesmės turėdavo raudų pobūdį ir jomis greičiausiai būdavo išskaičiuojami karžygio darbai ir žygiai, išvardijama, ko pasilikusieji nustoja su didvyrio ar karaliaus mirtimi. Tokių raudų yra išlikę kituose, mūsų laikus pasiekusiuose karžygių epuose, ir jos labai panašios į mūsų žinomų raudų tekstus. Kada Džingiskano lavonas buvo paruoštas laidotuvėms, tose apeigose taip pat buvo raudos raudojamos:

"Kadaise Tu užpildavai savo priešus, kaip vanagas iš dangaus mėlynų,
O dabar Tave veža girždančiame vežime, o mano valdove!
Ar tai Tu tikrai palieki savo žmoną, ir vaikus, ir savo tautą, o mano valdove!
Kaip erelis, padangėse sukdamas ratus, Tu garbingai vedei mus į pergalės, o mano valdove!
O dabar gi Tu suklupei ir kritai, kaip pirmą kartą pažabotas erelis, o mano valdove!

(C. M. Bowra, Heroic Poetry (1961), 10 psl., angliškas tekstas).

Istorikų patiektais duomenimis, apie svarbesnius istorinius įvykius (pvz. didelius mūšius, pilių bei miestų išgriovimus ir pn.) lietuvių liaudis kūrė dainas, padavimus. Pavyzdžiui, M. Strijkovskis nurodo ir cituoja tris lietuvių istorines dainas, viengret XIV amžiaus vidurio. Kai kurie istorikai (S. Daukantas ir kt.) teigė senovės lietuvių turėjus net specialius dainius — vaidilas, kurie apdainuodavę kumignaiščių karo žygius. Tačiau vaidilų buvimas senovinėje Lietuvoje kol kas

(Tęsinys 6-me psl.)

LIUDAS VLADAS SYROKOMLA

Lietuvių išsižadėtas, lenkų nepriimtas poetas

Kanados lenkų laikraštis "Związkowiec", Toronto, paskelbė ilgoką 19-jo šimtmečio pirmosios pusės (1823-IX.4.—1862.IX.15) Rytų Lietuvos lietuvių Vladislavo Kondratavičiaus Syrokoslės gyvenimo ir kūrybos apibraižą, kurią perspausdino Chicagos lenkų dienraštis.

Gaila, kad mes per daug dosnia ranka savo tautos istorinius lobius daliname kitiems. Norėdami palyginti, ką apie šį poetą rašo mūsų Lietuvių Enciklopedija, atverčiame XII tomo 319-20 psl., kur autorius V. M. antrašte "4 Kondratowicz Ludwik" iš karto jį lietuviams pristato kaip "lenkų rašytojas, žinomas ypač savo slapyvardžiu Wladyslaw Syrokomla".

Patikriname, kaip gi tuomet Lietuvių Enciklopedijoje yra lietuviams pristatytas Adomas Mickevičius? Taigi L. E. XVIII tome, 342-352 to paties V. M. parašyta: "Mickevičius (Mickiewicz) Adomas Bernardas (1798. XII.24 — 1799.II.4) ... "lenkų rašytojas." Kai abudu buvo karščiausi lietuviai, Lietuvos žemės, Lietuvos ir lietuvių tautos mylėtojai, tik, deja, gimę ir užaugę atmosferoje, kur nelemtoji unija ir lenkų kalba atrodė ir buvo natūralūs dalykai.

Ar patys lenkai juos lenkų rašytojais vadina? Pavyzdžiui, minimame "Związkowiec" straipsnyje "Poeta Nemodny" (Nemodernus poetas) Kondratavičius nė vienoje vietoje nepavadinintas "lenkų poetu" arba lenku. "Obywatel Rzeczypospolitej" (Respublikos pilietis) — taip, bet ne lenkas. Bet tegul kalba patys lenkai:

"Nemodernus poetas"

"Nemodernus, pamirštas, neįvertintas Vladislavas Syrokomla. Pamirštas tiek pagrindinai, kad daugelis mūsų net nežino, į kokią epochą įterpti jo vos-vos atmintyje besmėšiantį vardą. Neįvertintas, pritrenktas Polo ir Lenartavičiaus kaimiškomis dainuokomis, tačiau savo minties gilumu ir visuomenės klausimus judinančia tematika už abudu šiuos poetus visu dangumi aukštesnis. O darė jis tatau tokiu paprastumu, nuširdumu ir betarpiškumu, kad prie jo kūrybos einant stačiai nedera naudotis sunkioju moksliniu, literatūros kritikos aparatu. Jis labiau suprantamas širdimi negu protu.

Pasakojimai yra jo mėgiamiausiaji ir geriausiaji kūrybos forma, bet jo poemose, kaip ir prozoje, visur prasiskverbia nepretenzingumas ir draugiškas pasakoriaus tonas. Dėlto, Syrokoslės kūryba turi autobiografinį charakterį.

Liudvikas Vladislavas Kondratavičius buvo kilęs iš senos, bet suvargusios bajorų giminės, kurios herbas vadinosi "Syrokomla", taigi pasiliko ir jo literatūrinis pseudonimas. Gimė jis 1823 m., tais metais, kada pasirodė pirmieji Mickevičiaus kūriniai.

Bendri Syrokoslės biografi-

niai bruožai patiekti maždaug kaip ir L. E., tik labiau pabrėžiamas jo, kaip žemdirbio, suartėjimas su kaimo žmonėmis, valstiečiais.

Kuomet jo pirmasis pasakojimas "Paštalijonas" buvo atspausstas Kraševskio "Atheneume" net su redakcijos komplimentais, autorius džiūgavo sakydamas: "Dieve, nežinau, kaip Tau turėčiau dėkoti burna ir širdimi! Pasišaukiau žmoną ir vaikus, liepiau tuojau užkaisti samavorą. Žodžiu, per keletą valandų nesusivaldžiau iš džiaugsmo"....

Sunku tačiau buvo suderinti literatūros pamėgimą su žemės ūkiu, kurs gerokai šlubavo, o ypač dėlto, kad Syrokomla negalėjo pakesti ponystės (panszczyzny, ponų luomo), panaikindamas daugelį valstiečių prievolių ir idėjiniams sumetimais uždarydamas labai pelningą bravorą. Trijų vaikų mirtis jį galutinai paveikė, persikelti į Vilnių ir ten verstis literatūra. Matyti tačiau, kad liesi honorarai negalėjo užtikrinti šeimos išlaikymo, nes jis neilgai trukus grįžo vėl prie žemės, į Boreikinę, netoliese Vilniaus.

Poeto dvarelyje

Straipsnio autorius sakosi prieš karą buvojęs tame "dvarelyje" (w dworku) su žemutė-

mis sienomis. Poeto kambaryje grindys iš baltų lentų, sienos kalkėmis išbaltintos, langas į plačius laukus. Skurdas (ubostwo) su visais liūdais padarais. Prie gonkų su supuvusiais laiptais galinga liepa, po ja iš malūninio akmens stalas. Kvepia sakais ir medum. Ore pilna skraidančių bitelių. Toliau slėnyje baltuoja kelias į Lydą, prie jo apsmukusi sena smūklė, panašiai kaip pas Mickevičių... Beabejo, tenai vakarais užeidavo poetas vargų ir rūpesių gundomas, girdi, "Pasiimk pypkę, pasiimk stiklę, sėskis ant suoloelio ir papasakok, kas tau skauda..."

Jautri širdis

Jam širdis skaudėjo pirmiausia dėl žmonių, nedalios, dėl muzikų (valstiečių, chlopų, baudžiauninkų) skriaudos... "Kai apskričių maršalkų suvažiavime Vilniuje dėl stambiųjų žemvaldžių dvarininkų pasipriešinimo buvo atmetas valstiečių iš baudžios paleidimo ir žeme aprūpinimo (uwłaszczenia) sumanymas, Syrokomla tatau labai skaudžiai pergyveno ir piktu stipriu eilėrašiu pasakė:

O, wstyd mi Wilna,
Nie chce byc Litwinem!
I hanha mojej rodowej

pieczęci!
(O, gėda man Vilniaus, nebenuoriu lietuviu būti! Ir panieka mano bajoriškam herbui!)

Išsikėlęs į Boreikinę jis para-

šė savo geriausią poemą "Jan Demborog", kur matyti aiški Mickevičiaus "Pono Tado" įtaka. Net poemos pradžia panašiai prasideda didžios meilės Lietuvai išreiškimu:

Ziemio moja rodzona,
Litwo moja swięta,
Zoltym piaskiem i drobna
trawą przytrząsnieta!

(Žeme mano gimtoji, Lietuva mano šventoji, geltonu smėliu ir smulkia žole pribarstytoji).

Kaip vargingai jo gyventą, autorius pasakoja apie Syrokoslės pirmojo veikalo "Kasper Karhinski" pastatymą Vilniuje, kur publika buvo tiek sužavėta, kad autorių gėlėmis ko ne užmėtė, tačiau po spektaklio poetas turėjo eiti pas kažkurį patikimą žmogų pasiskolinti pinigų šeimai maisto nusipirkti. Syrokomla parašė viso 10 stambiųjų tomų apysakų, pasakojimų, poezijos, literatūros istorijų, gamtovaizdžių, dramų, komedijų ir tp.

Baigdamas autorius lenkas rašo: Du savo didžiuosius dainius išleido Lietuva. Vienas jų "pirmaeilio didumo ir galios" Mickevičius apdainavo nuotalkingą tos žemės grožybę, kiek ilgesio perdėtai suidealizuotą. O Syrokomla, kurs gyveno pačiame krašte, turėjo pagrindo rašyti su kartėliu ir liūdesiu.

Matė savo tautiečių nesantikas, širdingai kentė dėl sermių žmonių nedalios"... J. Pr.

SIUNTINIAI—DOVANOS Į SSSR

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(Licensed by Vneshposyltorg)

EXEKUTYVIS OFISAS

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, New York. — Tel. IN 7-5522

Firma atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. po piet.

DĖMESIO!

Pranešame, kad pagal naują susitarimą tarp Vneshposyltorg Maskvoje ir Package Express jau dabar galite siusti savo giminėms ir draugams siuntinius į SSSR, jie nieko neturės primokėti gaudami įvairiausių produktų siuntinius - dovanas, kurie bus sudaryti iš SSSR gamintų pirmos rūšies produktų.

Cia nurodytos kainos yra Visos išlaidos produktams parinkti ir jiems nusiųsti į bet kuria SSSR dalį.

Užsakyti siuntiniai sudaromi Maskvoje, Odesoje ir Rygoje. Siuntiniai bus išteikti gavėjui po 10—20 dienų užsakymui atėjus į Maskvą. Siuntiniam galima užsakyti ir delikatesus tarpe jų — juodąją ikra, vežių konservus, šprotus, saldinius ir kitus. Siuntėjas gali siusti dovaninių siuntinių kiek nori. Yra ir paruošti, standartiniai siuntiniai, arba galite pasirinkti produktus patys iš katalogo.

M Ū S Ū S K Y R I A I :

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 7-7476
COHUES, N. Y.	13 SARGENT STREET	—	FE 7-2727
FARMINGDALE, N. J.	FREWOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TIGHMAN STREET	—	HE 5-0415
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	BA 5-4210
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980

Reikalaukite mūsų naujų katalogų sovietiniams produktams.

Dovanų pristatymas ir apsauga garantuojama.

NAUJO LIETUVOS...

(Atkelta iš 1 psl.)

prie mums rūpimo žemėlapiu.
— Pasakyk, Algi, kokios žemėlapinės Lietuvos tu nori? Motyvuok ir pagrįsk savo svajojamas Lietuvos teritorijos dydį?..

— Visų pirma lietuviai privalo žinoti, kur prasideda ir kur baigiasi Lietuva; juk Eitkūnai ir Zarasai nepasiekia tikrosios Lietuvos ribų.

— Konkrečiai kalbėkime, nurodyk kokiose ribose (tavo kuriamame žemėlapyje) turėtų prikelti ateities laisvoji Lietuva?

— Rytuose ir Pietuose Lietuvos sienos eis nuo XVI a. iki XX a. taip vadinama Propriae Lituania linija. Tai etnografinė, istorinė, vietomis ir kalbinė lietuvių gyvenama siena. Tačiau ištiesa eilė istorinių, etnografinių tikrai lietuviškų vietovių (žemių) lieka už Propriae Lituania ribų — rytuose. Nereikalaujame nieko, kas mums nepriklauso, bet ir savo žemių negalime išsižadėti. Kai kuriose Prop. Lituania ribose šandieną gyvena "tuteišiai" ir tuo žargonu kalbą lietuviai. Jie neabejotinai lietuviai, tik ilgoje svetimųjų okupacijoje ėmė vartoti daug barbarizmų — svetimųjų žodžių. Daugelis jų net savo tautybės nemoka nusakyti. Slavų amžiais spaudžiami bėmoksčiai (ne dėl savo kaltės) jie dažnai bijo pasisakyti lietuvišiais esą. Šie žmonės juk nei gudai, nei lenkai, nei rusai — tai jie žino. Tai kas gi jie būtų? — tik lietuviai!

Prop. Lituania sienos artimos 1920 m. liepos 12 d. pasirašytajai Lietuvos — Sovietų Rusijos sutartai sienai. Šią sutartį Lietuvos Steigiamasis Seimas patvirtino 1920 m. rugpjūčio 6 d. Sovietai tą sutartį sulaužė 1939 m. rugsėjo m. pradėję karą, ir 1940 m. birželio mėn. okupuodami Lietuvą. Tiesa, ir po to okupantas pripažino Lietuvos teisę į Vilnių ir į nedidelę dalį jų pačių (Sovietų Rusijos) pripažintų 1920 m. sutartimi žemių.

— Kokių principų, kolega, žadi prisilaikyti lietuviškos Prūsijos žemėse?

— Laikytis reikėtų išimtinai lietuviams priimtino principo. Prūsijos — lietuvių gyvenimas, senoji lietuvių žemė, mane domino dar gimnazijos suole sėdint. Daug tuo reikalu studijavau; kiekviena brošiūra ar knyga liečianti šį kraštą mane traukė: viską perskaitydavau. Daug galvojau. Tad ir savo žemėlapyje, vakaruose, paskyriau ribą, kuri patenkins ir karščiausius lietuviškos Prūsijos entuziastus. Lietuvių žemės ribos pagrįstos teisiniais, istoriniais duomenimis. O šandien, kada šias sritis rusai surusino, iškraustė ar sunaikino vietos gyventojus, "Kaliningrado" sritims šeimininko jieskoti ilgai nereikėtų.

— 1964 m. birželio mėn. Naujienose buvo paskelbta M. Gelžinio vertinga Maž. Lietuvos stu-

dija vardu "Goettingene perrašoma Mažosios Lietuvos istorija". Autorius šioje studijoje gausiai pasinaudojo vokiečių mokslininkų - istorikų pateiktais duomenimis. M. Gelžinis įsitikinęs tvirtina, jog demokratinės Vokietijos istorikai iš esmės, iš pagrindų, keičia senosios Prūsijos istoriją. Jie stengiasi įrodyti, kad prūsai ir lietuviai jokių giminystės ryšių neturėję, kad prūsai ir Prūsija priklausanti tik vokiečiams, atseit, germanams. Tikslui pasiekti, vokiečiai spausdina daugybę knygų įvairiomis kalbomis, o ypač prancūzų, anglų ir net rusų. Kur galima arba kur įmanoma, net nesidrovima sunaikinti unikumus, kurie yra priešingi vokiečių tezei (Prūsijos nuosavybės) paremti. Taigi esame liudininkai kultūrinio, knygų naikavimo, genocido. Atrodo, ateinančios europiečių kartos mokyklose bus auklėjamos melaginga, gal tik vokiečiams — naciams priimtina istorija. Manasis Lietuvos žemėlapis kaip tik ir turi tikslą parodyti, jog visi Lietuvos žemių grobstytojai neturi jokių teisinių normų savo grobuoniškom užgaidom pateisinti.

— Ar teko tartis jūsų žemėlapiu reikalais su istorikais, diplomatais, ekzilinės Lietuvos vadovais? Ar nepasipils perkūnai ant tavo galvos?

Visa ko tenka laukti ne tik iš svetimųjų, bet gal daugiau iš savųjų. Bet... kai kurie jau žino. Kai kurie vyrai jau sveikino mane su svarbiu užmoju. Vliko pirm., kol gyveno, dr. A. Trimakas man rašė, esąs labai susidomėjęs mano studijomis ir nauju Lietuvos žemėlapiu. Be to, pažadėjo, jei kultų kokie klausimai dėl Lietuvos sienų tarptautiniame forume, Vliskas kreipsis į mane su prašymu pasinaudoti, kad ir nebaigtu mano žemėlapiu ir atitinkamais duomenimis. Jis pripažino, kad ateities Lietuvos sienų klausimas labai svarbus.

— Štai "Draugo" Nr. 149 Povilas Žičkus paskelbė str., raginantį, pagaliau ryžtis, visiems laikams teisingai ir drąsiai išpresti Prūsų Lietuvos sienų reikalą. Be to, ragino šį klausimą išsamiai išnagrinėti ir Lietuvai priimtinius rezultatus paskelbti Lietuvių Enciklopedijos XV t. Ką Kolega galvotumei apie tai?

— Daugiau tokių puikių straipsnių! Mes kažkodėl lyg apkliautę nepastebime svarbių tautai gyvybinių reikalų. Susmulkėjome. Dažniau mum rūpi dienos reikaliukai. Paskęstame smulkmenose ir beverčiuose ginčeliuose. Daugis mūsų tik sau gyvename. Vis klausiamo — ar apsimoka? Aišku toks ateities Lietuvos žemėlapis neapsimokės. Bet jis būtinas. Kas gali būti svarbesnio, kaip teisėtų amžiais priklaususių tautai žemės plotų reikalavimas? Kai kurie mūsų istorikai bijosi drąsiai pasisakyti Lietuvos labui, esą, jie nerandą svetimų valstybių leidiniuose mūsų pretenzijas remiančių bei įrodančių tezių. Tačiau vokiečių, lenkų ar rusų istorikai kuria sau tokią istoriją, kokios reika-

lauja jų valstybės bei tautos interesai. Minėti vokiečių (prisiimtina III-čiojo reicho ir Sovietų Rusijos istorija ir jos kūrėjai). Goettingeno istorijos "tyrinėjimo" darbai yra naujas ir gana žiaurus atsakas čia minimiems mūsų istorikams. Kodėl tik mums, lietuviams, draudžiama galvoti naudinga Lietuvai linkme bei prasme? Mes vis norime laikytis pataikūniškos "politikos". Jau iš seniau žinome, kad kai kurie mūsų istorikai bijo Vytautą Didįjį vadinti Lietuvos karaliumi, nors senovės svetimųjų istorikų jis tik ir buvo karalium vadintas. Mes patys susiname savo didingą ir garbingą praeitį. Mes patys savo karalius degradavome į kunigaikščius. Aišku, to nevengė rusai, lenkai nei vokiečiai. Kas savo prekę peikia, tą iš turkaus varo.

Prisiminę L. E. XV t., tikėsime, jog gerb. to tomo redaktorius dr. V. Maciūnas lietuviškos Prūsijos praeitį ir ateitį pavaizduos lietuviams priimtina prasme, akademiniam lygyje.

— Kokie sunkumai buvo ir yra Lietuvos žemėlapiu darbuose?

— Sunkumų, painiavų, neiškumų buvo daug: dar ir šiuo metu ne viskas išlyginta, ne viskas pašalinta.

a) Propriae Lituania ribos. Tuo reikalu teko teirautis daugybėje knygų bei žemėlapių brėžiniuose, senuose užrašuose. Archyvų ir bibliotekų lankymas užima daug laiko. Raštu teko nekartą kreiptis į mūsų istorikus, kol toji sienos riba galų gale buvo nubrėžta, sunkumai nugalėti.

b) Vakarų sienos — Prūsijos klausimas. Tos pačios studijos, senų žemėlapių vartymas, nepabaigiamas medžiagos ir šaltinių jieskvojimas. Teko išknisti vertingų kelių šimtų metų senumo žemėlapių. Talkos jieskvojau istoriniuose įvykiuose, karuose, jų aprašymuose. Iš įvairių šaltinių surankiojau Lietuvai naudingus duomenis — skaičius, datas, įvairiuose amžiuose valstybių sienas. Buvau bešališkas, — bent tokiu stengiausi būti. Domėjaisi ne vien geografinės kasdienybės bei šabloniškumo plokštuma. Bandžiau bristi ir į gylį. Istoriniai ir politiniai duomenys vaidino svarbų vaidmenį. Tačiau kol žemėlapis nėra paskelbtas, kol jo spausdinimo mašinos ir dažai neišpuosė linijomis ir spalvomis, tol esu priverstas kai ką nutylėti.

c) Didelių rūpesčių man sudarė lietuviškosios Prūsijos vietovardžiai: juos keitė Hitlerio istorikai, o vėliau — Chruščiovo istorikai.

Vietovardžių pagrindų ėmiau dr. A. Salio sudarytą ir Lietuvių Enciklopedijos išleistą vardiną. Tačiau jo nepakako. Trūko ištisos eilės vietovardžių. Kiek padėjo mūsų kalbininkai. Naudojaisi įvairiais prieinamais šaltiniais, knygomis. Daug sunkumų bei kliuvinių vis dėlto pavyko pašalinti. Vienas jų — JAV nepavyko rasti pokario Prūsijos žemėlapių. Vėliau gavau tokią žemėlapi iš V. Vokie-

Širdis turi savo atsargines dalis

Northwestern universiteto anatomijos profesorius Dr. Liberato J. A. DiDio pranešė savo tyrinėjimų rezultatus, kurie rodo, jog trys ketvirtadaliai žmonių (trys iš keturių) turi savo kūne "imontuotą" apsaugą nuo širdies atakos.

Tos apsaugos priemonės — tikriau pasakius, atsarginės dalys — yra tam tikras kiekis plonų kraujo indėlių pačioje širdyje ir tie indėliai pradeda funkcionuoti, kaip kraujo laidai tuo pačiu momentu, jei, sakysim, kraujo kamštis — sukrečėjimas užkemša kurią arteriją.

Tokių atsarginių indėlių buvimas buvo seniai žinomas, tik niekas iki šiol nebuvo tyres jų paskirties, kol Dr. DiDio ištyrė Brazilijoje, indamas šimto savizudybių sveikas širdis,

tijos, tačiau šis apėmė tik dalį reikiamos teritorijos. Žemėlapis buvo išleistas D. Britanijos Krašto apsaugos ministerijos. Po kelių savaitių, laišku paprašius, šį žemėlapi gavau iš Londono, išperkamam mokesčiu apdėta.

Darbo daug padaryta, bet nemaža dar teks atlikti. Ačiū Daumantui Čibui, kuris prieinamomis kainomis pagamino prašytas nuotraukas iš jo archyvų esamų knygų bei paveikslų.

Topografinį, geografinį apipavidalinimą, matavimus, daugybę braižybų atliko žinomas topografijos pulk. Juozas Andrius, Daugybę valandų abu praleidome prie mūsų žemėlapiu. Visus pagrindinius apskaičiavimus, išdėstymus, braižymus atliko J. Andrius, o aš talkinau jam kuo galėdamas.

— Kiek tokių žemėlapių bus paruošta?

— Du. Vienas didysis — 1:400.000 mastelio, o kitas, mažasis, 1:100.000 mastelio. Abiejų sienų ribos vienodos. Tačiau vaizdinis apipavidalinimas iš duomenys skirtingi.

— Ar mes, lietuviai, turime ką nors panašaus į šiuos žemėlapius?

— Man bent neteko girdėti — atsakė Algirdas Gustaitis.

— O kaip su leidėju? Koks tiražas? Tokius du žemėlapius išleisti nebus lengva...

— Tikiu ir pasitikiu lietuviams. Daug didelių ir vertingų darbų Amerikos lietuviai atlikę praeity, tikiu atliks, t. y. išleis ir šį žemėlapi. Tiražo kolkas nenustatėme.

Dalį pasikalbėjimo buvau sudaręs jau 1963 m. rudenį, asmeniškai kolegos Algirdo Gustaitis darba stebėdamas, klausindamas ir jo atsakymus užsirašindamas, o kitą dalį pasikalbėjimo užpildžiau susirašinėjimo būdu tik šiais metais. Tikiu, kad atėjo laikas pasaulin ateinančią Lietuvos žemėlapi paskelbti visuomenės žiniai.

Iš anksto tačiau norėčiau lyg ir patarti kuo daugiau tokių žemėlapiu egzempliorių išsiuntinėti dovanomis Amerikos ir viso pasaulio bibliotekoms, kad jis bylotų apie Lietuvą ir po tūkstančio metų.

JOGAILA BUVO KULTŪRINGIAUSIAS ŽMOGUS LENKIJOJE IR EUROPOJE

Charakteringi lenkų mokslininko prof. S. M. Kučinskio pasisakymai

Chicagos lenkų dienraštis iš kažkur persispausdino savotiškai įdomų lenko Dr. Wierzbickio pasikalbėjimą su Lenkijos profesorium Dr. S. M. Kuczynski apie pirmąjį Lenkijos karalių lietuvį Jogailą. Neklydo didysis rašytojas Balys Sruoga "Milžino Paunksmėje" pavaizduodamas Jogailą Guliveru Liliputų karalystėje!

Štai, kaip pradedą Dr. Wierzbicki "Za i Przeviw" pasikalbėjimą su dr. Klučinskiu:

"Karalius Vladislovas Jogaila, genialus politikas ir iškilus vadas buvo... abstinentas! Buvo tai nepaprasta asmenybė, kaip mums skelbia lenkų mokslininkas prof. dr. S. M. Kuczynski, Jogailaičių epochos specialistas, 70 mokslinių darbų autorius, jų skaičiuje "Didysis karas su Kryžiuočių ordinu 1409-1411 metais". "Prašau tik sau pagalvoti", stebisi Wierzbicki, "atvyko pas mus iš lietuviškų dikumų, taigi iš krašto, kurs kultūrinu atžvilgiu tuomet stovėjo žemiau už Lenkiją, o tačiau buvo visų kultūringiausias anuometinis žmogus ne tik Lenkijoje, bet ir visoje Europoje..."

Tais laikais buvo negirdėti tokie dalykai: miegojo ant paklodės, kasdien maudėsi (karaliaus ekonomas tada skųsdavosi, kad karalius tiek daug muilo suvartoja!), dažnai keitė baltinius, o nosinę skarelę net kasdien, ir kad svarbiausia — mokėjo ją naudotis!!! Negirdėta! Taigi buvo tikras modernus žmogus."

Prašau tik pamanyti, — priduria profesorius, — kad šitaip elgėsi tais laikais, kai karalaitė ištekėdama gaudavo kraičio (pasogos) 18 išsiuvinėtų suknių ir tik vienus marškinius ir vienai vieną nosinaitę!

Žinoma, iš to nereikia daryti išvados, kad viduramžiai buvo nešvarūs, pastebi profesorius. Maudydavosi tuomet dažniau negu Apšvietos amžiuje. Tačiau karalius Vladislovas išimtinai higieniškai gyveno, kaip negyveno tuomet joks kitas Europos monarchas. Bet kas labiausiai sudomina skaitytoją, tai kad karalius Vladislovas negėrė jokių alkoholinių gėrimų. Negėrė alaus, nei vyno, nei midaus (degtinės tuomet visiškai dar nebuvo).

— Ką tokiu atveju jis gėrė? — klausiamo.

— Tikrai vandenį, šaltinio vandenį, nes tuomet kitokių gėrimų ir nebuvo, išskiriant pieną, žinoma.

Sulaukė garbingo amžiaus būdamas geriausios sveikatos, ir jo pirmieji sūnūs gimė jam esant 70 metų!

Buvo visiškai abstinentas, nors tuomet net tokio žodžio niekas nežinojo. Žinoma, įdomūs yra tokios elgsenos motyvai, kuriuos patys galime atspėti. Pirmiausia, tęsia profes-

orius Kuczynski — visuomet norėjo būti santūrus: kad alkoholio įtakoje ką nors nepadarytų ar pasakytų, ko paskui reiktų gailėtis. Taip pat buvo išmintingas ir tole rantingas monarchas, pavyzdžiui per visą savo ilgą viešpatavimo laiką nė vieno žmogaus nenušmerkė mirti!

— Ar pono profesoriaus nuomone, jis tikrai buvo iškilus monarchas?

— Be abejo, taip, nors mūsų istorija jo neįvertina. Pakaks, kai pasakysiu, joki vadas jis laimėdavo visus karus, kuriems vadovavo...

Kaip politikas plėtė ekspansiją į šiaurę ir vakarus ir buvo nebetoli prijungimo Lenkijai visos Silezijos ir tai be karo... Pagaliau, kas tamstą labiausiai nustebins, jis galvojo apie uniiją su Skandinavijos valstybėmis!

— Ar galėtumėt, pone profesoriau, išvardinti kai kuriuos kitus žymiausius abstinentus penkioliktąjį šimtmečio Lenkijoje ir Lietuvoje?

— Visų pirmiausiai pats kunigaikštis Vytautas, kurs gėrė tik šaltinio vandenį. Zavisas Juodasis gėrė tik užgerdamas tostą. Be abejo, tokių žmonių buvo ir daugiau, tik mums trūksta raščių įrodymų.

— Kokia buvo visuomenės laikysena tuo atžvilgiu?

— Chlopai (taip lenkai vadiną valstiečius) gėrė alų, turtingesnieji, riteriai ir miesčionys — vyną ir midų, nors ir alus tuose sluogsnuose buvo populiarus. Gir tuokliavimas tuomet tikrai buvo mažesnis negu vėlesniais amžiais. Šliachta (bajorai) pradėjo gerti tik nuo XVI amžiaus, gerbuviui didėjant ir savitvardai mažėjant, dėl ko ir netikusi politinė santvarka (girtuokliavimas seimeliuose) išsigalėjo...

Šliachta liovėsi besivertusi savo riterišku amatu ir pati žemės nebedirbo, nes ją jau chlopas arė. Prasidėjo chlopo pasigėrimas. Daugiausia gerta XVII amžiuje.

Dar vienas klausimas, ar moterys anais laikais gerdavo alkoholinius gėralus?

— Bendrai, jos visiškai negėrė, daugiausia tai tik silpną alų, alaus padažo ar sriubos formoje. Elegancijos pasaulyje, pavyzdžiui priėmimuose, jos daugią - daugiausiai pavilgydavo lūpas kavalieriui padavus taure, bet alų išgerdavo pats kavalierius. Už tai jis, kurtuazijos ženklan, peiliu atpiaudavo gardžiausius mėsos

We welcome our Lithuanian Friends & Visitors

Come In For Your Late Snacks & Dinners AT

RED ONION

SNACK SHOP & FOUNTAIN
2150 W. Cermak Rd.

GOOD FOOD - QUICK SERVICE
ORDERS TO TAKE OUT
Open 6 A. M. to 10 P. M.

Malonu išvysti dienos žviesą. — Darbininkai, nuėmę trijų šimtmečių dulkes ir šukes, rado "Sfinkso gatvę" netoli Luksoro, Egipte. Manoma, kad tai yra vertingiausias mūsų šimtmečio archeologinis radinys.

Žvaigždės turi vandens

Dr. Martin Schwartzschild iš Princetono universiteto pranešė rezultatus tyrinėjimų, kurie buvo padaryti praeita lapkričio mėnesį teleskopu, kurs balionu buvo iškeltas per 15 mylių aukščiau žemės. Teleskopas nustatė, kad kai kurios žvaigždės tikrai yra "šlapios". Milžiniški kiekiai vandens garų — kitais žodžiais debesų — yra didžiųjų, atauštančių, raudonųjų žvaigždžių atmosferoje.

kąsnelius ir savais pirštais dėdavo jai į burną, bet tatai nereikia, kad jis ją maitindavo per visą puotos laiką.

Viena milžiniška raudonoji žvaigždė Mira turinti atmosferinės drėgmės tiek, kiek ir mūsų žemė, gi o kita tokia — Betelgeuse turi vieną dešimtadalį.

Raudonos žvaigždės yra gestančios, bet dar pakankamai karštos su paviršiaus temperatūra nuo 3,000 iki 5,000 laipsnių Fahrenheito. Iširta dar keturių kitų žvaigždžių atmosferinė drėgmė, kuri daugiau ar mažiau esanti tarp Miros ir Betelgeuse drėgmės kiekių.

Teleskopas taip pat patvirtinęs prielaidą, kad erdvėje yra apsciai ledo kristalėlių, nors ir ne tiek daug, kiek buvę spėjama.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

STATYBOS KONTRAKTORIUS, TURIS VIRŠ 30 METŲ PATYRIMĄ

- STATO • REMONTUOJA • PERSTATO NAMUS •
 - GARAZUS • KRAUTUVES IR KITUS PASTATUS •
- DARBININKAI APDRAUSTI.

LIUDAS STAŠAITIS

5523 S. CLAREMONT AVE. Tel. PR 8-8378

Šaukti po 6 val. vak.

NEW OWNERS AT

ROSEMONT GOLF PARK

9450 Higgins Road
ROSEMONT, ILL.

Driving Range

and 18 hole miniature — BOB BRAINERD, pro
HOURS: 10 a.m. to 10 p.m. daily Friday, Saturday and Sunday 8 a.m. to midnite.

COUPON

1 WEEK ONLY!
25c

with this coupon
Low Score per card
gets FREE pass the 2nd
time around!

ŽVILGSNIS I...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

nėra pakankamai įrodytas. Istorikai, aprašydami Kęstučio laidotuves, pamini, kad ir prie jo lavono buvo giedamos raudos (M. Strijkovskis). Strijkovskio minima taip pat, jog seniau lietuviai dainavę "Pajautos raudą". Be to, jis cituoja dvi savo meto lietuvių liaudies dainas apie Daumantą ir Gurdą Gentvilaitį. Pirmoji šių dainų dabar nėra žinoma, o antrosios kai kurios eilutės ("Ne taip gaila man pilelės, kaip man gaila karelių") pažodžiui pasikartoja senoje Sudaičio dainoje, J. Juškos užrašytoje 1876 m. Lenkas Motiejus Miechovila (Máciej z Miechowa, 1456-1523) viename savo veikalų (1517) taip pat pamini, kad jo gyvenamuoju metu lietuviai tebedainavę liudną dainą (carmen lugubre) apie tai, kaip nužudytas (1440) kunigaikštis Zygmantas. Tą pačią žinią pakartoja Pistorius (1546-1608) savo raštuose apie Lietuvos istoriją. Toji giesmė iki šių dienų neišsitaikė, bet, atrodo, priklausė herojinio tipo liaudies poezijai, kur kunigaikštis garbinamas kaip didelis lietuvių užtarėjas, nužudytas susimokiusių pasalūnų gudų.

5. Kur turėtume ieškoti lietuvių karžyginio epo pėdsakų

Turime sutikti su faktu, kad lietuvių tautosakai būdinga tai, kad joje nėra išlikę nei dainų, nei padavimų apie senovės karo žygius bei kovas, nėra vadinamojo herojinio epo. Tačiau istorijos šaltiniai duoda pakankamo pagrindo prielaidai, kad tokios rūšies kūrinių seniau Lietuvoje būta, tačiau jie išnykę iš liaudies atminties sunkios laudžiaivos laikais. Praradę savo laisvę, nustoje savų valdovų ir gynėjų, lietuviai neturėjo tinkamų sąlygų puoselėti herojinio pobūdžio dainas. Ir į savo tipingas raudas jie nustojo pinti karžygiškus motyvus, apdainuodami ir apraudodami vien savo pačių artimuosius mirusius, bet formą, atrodo, išlaikė iš labai senų laikų, vis dar išskaičiuodami visas gerąsias pasimirusio savybes. Ir šiandieną lietuviai apraudoja savo žuvusius Pirciupio tragedijoje tokiomis poetiškai turtingomis raudomis:

"Mano Joneli, pirmasai vyreli, tai tu sugrįžai iš tolimos kelionės, tai tu perplaukei jūras marelės pas savo Karaliukę, pas Jonulį ir Antolkėlę, pas mažus vaikelius, į gimtąją šalę, kur pušelės siūbavo, kur gegutė kukavo, kur lakštutė čiulbėjo, berželiai lingavo, kur žirgelis žvenge ir jauteliai baubė ...

Tai tu pastatei ir aukštą klėtę baltom lentynėlėm plačiais aruodėliais, ažuolo skrynelėm dėl baltų drobėlių, raibųjų raštelėlių ... Ir tu pastatei kluonėlių retom sienelėm, kluonėlių aukškreigėlių, tai tu ten krovei sunkias varpeles, pėdų kapeles, vai tai blōškei blaškų blaškelius ly-

giais spragilėliais lazdyno krūmelio, riešuto medelio ...

Tai tu nemanai negalvojai, kad tavo kluonėlis kietu grendymėliu, plačiom šalinėlėm bus tavo grabas, kapelis ... Tai tu mirei, tai išnykai ne savo mirtele, ne buitėlėje pavargęs, ne ligelės nuligotas, ne mano nuslaugytas, tik kaitrios liepsnelės, karčių dūmelių piktai prarytas ... (V. Uždavins, Pirciupio tragedija, 1958, psl. 76-78).

Yra nuomonė, kad herojinis epas išsiginčijamas, nepuoselėjamas, pamažu išvirsta į prozinio pobūdžio palaidą įvykių atpasakojimą, į legendas ir pasakas. Labai galimas dalykas, kad tos raudos yra tradicinis sekimas senų herojinio pobūdžio giesmių ir dainų.

Iki šiol užrašytosioms lietuvių liaudies karinėms dainoms trūksta istorinio konkretumo, bet tokio istorinio konkretumo neturi nė vienas herojinis liaudies epas. Lietuvių herojinio pobūdžio dainos pasižymi liudnais motyvais. Dainose paprastai apdainuojamas bevardis "brolelis", išvyksta ant didžio karelio, kuriam žuvus mūšyje, jo gedi "motinėle" arba "seselė". Tos dainos yra, be abejo, vėlesnių laikų, pavergtos tautos kūryba. Autentiški istorijos duomenys patvirtina, kad seniau lietuviai mokėdavo savo nuotykius ir ne taip jau beviltiškais žodžiais apdainuoti. Tokiu pavyzdžiu galime imti ir tą pačią Sudaičio dainą. Nors priešai pilį sunaikino, bet lietuvius dar nenusimena —

"Ne taip gaila man pilelės, kaip man gaila karelių".

Net ir vėlesnių laikų lyrinėse dainose galima atsekti epinio pobūdžio tradicijų liekanas. Paprastos liaudies dainos daugeliu atvejų savo įvadinais posmais sugestijonuoja epinio pobūdžio pavyzdžius, įprastinį tradicinį sekimą epinių poemų stiliumi. Ne viena tokia lyrinė daina, apdainuojanti kokį paprastą asmenį ir kasdieninį išgyvenimą, prasideda sekančiais didingais, epą primenančiais posmais:

Ar vėjas putė,
Ar sodai užė,
Ar ažuolai lingavo,
Į šalužę siūbavo?

Nei vėjas putė,
Nei sodai užė,
Tik ažuolai lingavo,
Į šalužę siūbavo.

Toliau, atrodo, turėtų sekti pasakojimas kokio nors ypatingo įvykio, kokios nors visuotinai svarbios istorijos, nutikimų. Tačiau užuot to mes patiriame, kad čia

"Mamuzė barė,
dukrytė verkė,
tai labai gaudžiai verkė,
vainikužis drebėjo".

(Litanische Volkslieder und Maerchen, A. Leskien, 16 psl.)

Tokių pavyzdžių mūsų lyrinėse dainose yra gana daug. Tame pačiame veikale daina Nr. 81 prasideda:

Lygūs laukai,
o ir nekalmuoti,

Toliau jau seka:

Aš nukaldinčiau
kalvės žirklužėles
dvių trijų plienėlių.

Aš nukarpyčiau
medžių viršūnėles
iki anytos vartelių,
kad nenubrauktų
mano mergužėles
žibantį vainikėlių.

Šioj dainoj įvadinis posmas jau ir visai nesiderina su tolimesniu dainos tekstu. Reiškia, taip senovėje pradedamos dainos turėjo kitokio pobūdžio turinį, bet laikams keičiantis, jų turinys būdavo pritaikytas labiau asmeniškiesiems išgyvenimams, nors dainos pradžia vis dar išlaikydavo tradicinę formą.

Tenka daryti išvadą, kad lietuvių karo dainos buvo užmirštos per ilgus vergijos ir laudžiaivos šimtmečius. Beliko vos vienas kitas pavyzdys, jau iš vėlesniųjų laikų, kaip pavyzdžiui, Leskien'o knygos 126-127 pp. išspausdinta daina Nr. 56 (K):

Augin tėvas du sūnelius
augindams labai džiaugės.

Ar jus būsit artojeliai,
Ar karaliaus žalnierėliai?
Mes nebusim artojeliai,
tik karaliaus žalnierėliai.

Duos karalius po žirgelį,
Po žirgelį juodbėrėlių,
Duos karalius po balnelį,
Po balnelį risavotą.

Duos karalius munderėlių
prie mundierai šviesią šoblę.
Duos karalius čebatėlius,
prie čebatų pentinėlius,
Duos karalius kepurėlę,
Prie kepurės aukso žvaigždę.

Pats karalius pirma jojo,
o mes mieli broluželiai,
o mes mieli broluželiai,
vis tėvelio sūnuželiai,
vis tėvelio sūnuželiai,
o karaliaus žalnierėliai.

Mes Maskolių išvarysim,
Lenkų žemę išcystysim.

Och mes vyrai mieli broliai,
mieli broliai vis bajorai,
aisim urmu į Maskolius.

Mieli broliai vis bajorai,
aisim urmu į Maskolius.

Mes Maskolius išvarysim,
Lenkų žemę išcystysim.

Lenkų žemę išcystysim,
iš Maskolius tiltus dėsim,
iš jo kraujų upę leisim.

Visos gi priespaudos ir vergijos laikų, kada lietuviai vyrai būdavo prievarta ir gaudymais rekrutuojami į svetimų valdovų — caro ir kaizerio — kariuomenes ir siunčiami kariauti už svetimus interesus į svetimą šalį, lietuvių sukurtos karo dainos būdavo liudnos, persunktos paliktos tėvynės ir artimųjų ilgesio, nenoro joti į svetimą šalį, norų išlikti gyvam ir grįžti pas savuosius.

Tai liūdžiu, seserėlės,
tai liūdžiu:
vedą žirgelį per laukelį,
mane jauną in vaikelį,
tai liūdžiu

(Leskien, 121 psl.)

O ir buvo ko liūdėti, nes:

Ai varė varė
mudu brolelius
in tą Seidoką,
in slauną miestą.

O ir sustatė
visus in gliatą,
o ir pristatė
po du iš šalių.

Ir atsirado
vienas pašėlęs,
liepė atnešti
žalių palkėlių.

Liepė atnešti
žalių palkėlių,
liepė nuplakti
vieną brolelį.

Sykį kirto,
kraujas tiskėjo.
Kai antrą kirto,
žemė drebėjo.

Kai antrą kirto,
žemė drebėjo,
raudonais žiedais
žemė žydėjo.

(Leskien, 110 psl, daina Nr. 27 (G)).

Tokių sunkius laikus gyvenama, tauta negalėjo kurti karžygių dainų. Todėl tesiramin tik pasakomis bei padavimais apie užburtą Lietuvos kariuomenę, kuri po šimtmečių išeis iš užburtos karalystės požemių:

"Ateis valanda, kada mes iš po žemės išeisime. Tada rusų valdžios nebus".

Istorinė sakmė: "Kaustė arklius trejus metus" (D. Velička, Lietuvių literatūra, I, 134 psl.).

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom koplyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS

MAŠINOMS PASTATYTI AIKSTĖ

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS PREKYBOS LAIVYNAS

Sunki pradžia — tragiška pabaiga

Rašo jūr. kap. BRONIUS KRIKŠTOPAITIS

(Lietuvos Pajūris Nr. 1(17))

Atgavusi nepriklausomybę, Lietuva viduje greit susitvarkė. Nežiūrint pačių sunkiausių kūrinių sąlygų, visose srityse buvo matoma pasigėrėtina pažanga.

Blogiau jau buvo su jūra. Nors Lietuvos kunigaikštis Kešutis, įrodymas gražiuoju Lietuvos pajūriu, susirado sau žmogų, bet jo sūnus, Vytautas Didysis, savo baltąjį žingą klampino Pinksio pelkėse ir girdė Juodojoje jūroje. Prof. K. Pakštas, kartą pasakė, kad savąjį žingą reikėjo girdyti Baltijos jūroje ir ja daugiau domėtis. Todėl su galėsčiu turime konstatuoti, kad iš buvusios Didžiosios Lietuvos valstybės nepaveldėjome jokių jūros tradicijų.

Tuoju po Pirmojo Pasaulinio karo laikiną Lietuvos sostinę Kaune susirinko būrelis žmonių, kuris ėmė diskutuoti Lietuvai gyvybinį klausimą — turėti nuosavą laivyną. Kadangi tauta, nors ir amžiais gyvenusi prie jūros, buvo nuo jos atsitolinusi, tai buvo svarbu jos veidą vėl atsukti į jūrą. Buvo ieškota būdų, kaip organizuoti įsamontinti tautą, kad, turint savo jūrą, savo uostą, svarbu turėti ir savo laivyną.

Lietuvos Jūrininkų Sąjungos įsisteigimas

1921 m. įsisteigė Lietuvos Jūrininkų Sąjunga. Sąjungos veiklūs organizatoriai buvo gen. V. Nagius, gen. T. Daukantas, kpt. Stulpinas ir kiti. Sąjungą daugumoj sudarė buvusieji rusų imperijos karo bei prekybos laivynų diplomuoti jūrininkai. Gen. V. Nagius buvo karo laivyno gydytojas, gen. T. Daukantas karo laivyno karininkas, kpt. Stulpinas vieno didelio rusų keleivinio laivo "Rosija" kapitonas ir plaukiojęs tarp Liepojos ir New Yorko. Kiti Sąjungos nariai buvo inž. Michelevičius, kpt. Kaškelis, kpt. Kuzinas, inž. Reingardas, kpt. Platakis, inž. Darginavičius, kpt. Daugirdas, kpt. Andžejauskas, kpt. Šuipis, kpt. Azguridi (spaudoj pasirašinėdavo kaip kpt. Nemo).

Lygiagrečiai įsisteigė ir Tautiniam Laivynui Remti Moterų Sąjunga, kur savo veiklumu ypatingai pasižymėjo Mošinskienė, Oželienė ir kt. Abejų sąjungų pastangomis leidžiamas jūrai skirtas žurnalas "Inkaras", dienraščiuose talpinami straipsniai aktualiais laivinkystės klausimais, ruošiami koncertai, gegužinės ir kitos pramogos, propaguojant jūrą.

Jūrininkystėje didesnis privatus kapitalas buvo ne lietuvių rankose. Vienas kitas pasiturintis lietuvis, neturįs patyrimo jūros prekyboj ir tik žinąs, kad laivas skęstantis daiktas, nedrįso veržtis jūron. Tuo tarpu valdžia su savo kaku būdžetu negalėjo viską aprėpti.

Pirmieji lietuviški laivai

Mūsų jūrininkų organizacijų įtaigota, įsisteigė Amerikos Lietuvos Prekybos Bendrovė, kuri mėgino pirmuosius žingsnius jūros kryptimi. Nebeatsimenu, ar pirktus ar išnuomotus du nedidelius laivus (apie 250 BRT), davusi "Kastyčio" ir "Jūratės" vardus, paleido plaukioji po lietuviška vėliava. Vienam laivui, rodos, "Jūratei" vadovavo kpt. J. Andžejauskas. Visa, kas tuose laivuose buvo lietuviško, buvo tik vėliava ir kapitonas.

Po trumpo plaukiojimo "Jūratė" buvo išmesta Estijos krantuose, o "Kastytis", nuleidęs vėliavą, dingo iš mūsų padangės. Vėliau mūsų jaunoje lietuviškoje jūreivijoje buvo tikima, kad tie vardai nešą nesėkmę, lygiai kaip ir jų tragiška meilė padavime.

Kartą, prieš išvykstant į tolimą plaukiojimo kelionę, skaičiau lietuviškame laikraštyje, kad du išnuomoti laivai S. S. "Toronto" ir S. S. "Calgary" atvyks į Klaipėdą ir plaukios po Lietuvos vėliava. Grižęs po trijų metų plaukiojimo, apie juos daugiau nieko negirdėjau. Gal buvo neprieita prie galutinio susitarimo, o spaudoje buvo peranksti paskelbta.

Pastangos išsiauklėti savo jūrininkų

Klaipėdoje veikė dvi vokiečiams priklausancios jūrininkystės bendrovės: Schwedersky & Co. ir Krause & Co. Jos abi turėjo po porą laivų. Prijungus Klaipėdą prie Lietuvos, jos ne su džiaugsmu, bet įstatymu nusilenkdamos, savo laivuose iškėlė Lietuvos vėliavą. Taigi, nors ir plevėsavo Lietuvos vėliava, bet laivas nealsavo tautos dvasia ir siekiais. Įgula ir vietiniai vokiečiai ko mažiausiai rodė mums prielankumo. Nebylė vėliava negalėjo papasakoti apie jų pašaipas josios ir Lietuvos adresu. Vėliau po truputį reikalai pradėjo gerėti.

Jūrininkų Sąjunga labai sielojosi laivų įsigijimu bei lietuviškų įgūlių parengimu. Nuspręsta ko skubiausiai paruošti savus jūrų kadrus. Buvo daromos pastangos įsteigti lietuvišką jūrininkų mokyklą. Lietuvos vyriausybė, suprastama reikalo svarbą ir bendradarbiaudama su Jūrininkų Sąjunga, 1923 m. Kaune prie Aukštesniosios Technikos Mokyklos atidarė jūrininkų skyrių.

Kandidatų susirinkome nemažai, bet jūriniam apmokymui ir jūrai linkome tik 16 jaunuolių. Dėstytojais buvo gen. T. Daukantas, plk. Reingardas, kpt. Šuipys, kpt. Azguridi, inž. Graurogkas, inž. Šulcas ir kt. Iš dėstytojų vienas kitas labai silpnai vartojo lietuvių kalbą. Jūrininkų vadovėlių lietuvių kalba neturėjome, tai teko naudotis svetimų kalbų vadovėliais.

Steigiant mokyklą, buvo gal-

vota paruošti tiek prekybos, tiek karo laivyno jūrininkus. Po ilgesnių svarstymų nusistatyta ruošti jūrininkus tik prekybos laivynui, nors jau buvome ir pasipuošę paaukuotomis karo kadetų uniformomis. Mūsų uniformos sudarė painiavų kariams ir policijai. Prisimenu: eina gatve ir kas nors iš jų nesuorientavęs ima ir pasveikina...

Pirmieji lietuvių žingsniai į jūrą

Vasaros atostogų metu vyko į Klaipėdą, kad atlikus jūrų praktiką. Patekti praktikai į prekinius laivus buvo beveik neįmanoma. Vietiniai vokiečių laivai vengė mus priimti, nes nenorėjo lietuviško prieauglio. Tik per didelius ieškojimus ir pastangas pavyko trims patekti į svetimus laivus ir išplaukti į jūrą. S. Dagsys ir A. Rasiulis, patekę į vieną laivą, pasiekė Viduržemio jūrą, Ispanijos uostas ir laimingai sugrįžę, jautėsi patenkinti plaukioję plačiose jūrose. P. Oksas pateko į nedidelį burlaivį Hamburge ir beplaukiodamas pasiekė New Yorką. Iš New Yorko jis nuvyko į Čikagą savo brolių aplankyti, pas kuriuos pasilikdamas visam laikui, nutraukė ryšius su jūra. Vėliau jis įsikūrė Grand Rapids, Mich., kur iki šiai dienai laimingai gyvena.

Uosto valdyba turėjo dvi žemeses "Klaipėda" ir "Rusnė", kurios, gerai inkaruotos, samčiais sėmė žemes ir vertė į šalia stovinčias šalandas. Pripildytas šalandas vilkikais tempėme į jūrą ir čia, atidarę dugną, palikdavom atvežtą turį. Siurblys "Jūra" daugiausiai darbovosi uosto išėjimui gilinti. Pavašarį Kuršių Marių pakilęs vanduo smėliu užnešdavo išėjimą į jūrą. Siurblio "Jūra" pareiga buvo išlaikyti 7 m. gyli. Prisisiurbęs savo vidun smėlio, jis savo jėga plaukdavo jūron.

Locai turėjo laivą "Aušra". Budintis locų bokšte, pastebėjęs į uostą įplaukti norintį laivą, apie tai tuojau praneša locui, kuris išplaukia jį pasitikti. Jūroj nuleidžiama irklinė valtis ir locas su irklininkais iriasi prie atvykėlio. Užlipęs į laivą ir gavęs iš kapitono reikalingas žinias, locas perima laivo vadovavimą, nors faktinai kapitonas ir toliau lieka atsakingas už visus įvykius. Locų patarnavimas atplaukiantiems ar išplaukiantiems laivams vyksta dieną ir naktį, ramiai ar audrotą jūrą. Locų valtis ne kartą turi jaudinti

nančių pergyvenimų. Tokiuose tai uosto valdybos laivuose darėme pirmuosius savo žingsnius į jūrą.

Pirmieji lietuviai gavę tikrą jūrų krikštą

Atostogoms pasibaigus, vėl esame Kaune. Ten Jūrininkų Sąjunga nerimsta mūsų reikalais: beldžiasi į vyriausybės duris ir aiškina, kad prie esančių sąlygų jie neparuos jaunimo tinkamai jūrų tarnybai. Lietuvai ūkiškai tvirtėjant, kaip nors ir kada nors atsiras laivai. Bet ar bus tada ir jūrai užgrūdintų žmonių?

Vyriausybėj vieni į tai abejingai žiūrėjo, kiti dėl lėšų stokos nenorėjo teigiama išsitariti. Gen. V. Nagius ir gen. T. Daukanto bei kitų dėka vyriausybė liko įtikinta. Ji per savo diplomatinę tarnybą ėmėsi žygių mus perkelti į kurią nors užsienio jūrų mokyklą. Lietuvos draugo ir mūsų garbės konsulo dr. Oeller bei Helsinkyje gyvenančio lietuvių patrioto Marganavičiaus pastangomis pavyko susitarti su Suomija, kad mus priimtų į garsiuosius Eriksono burinius mokomuosius laivus. 1925 m. vasarą gavome telegramas, kad tuojau atvyktume į Kauną. Kaune mums pranešama, kad mes kaip susisiekimo ministerijos stipendininkai vykštame į Suomiją buriniuose mokomuose laivuose atlikti 3 metų plaukiojimo praktiką.

Helsinkyje mes pasiskirstėme į burlaivius, kurių kiekvienas buvo po 4000 BRT talpos. Į S. V. "Olivebank" pateko Vytautas Babarskas, Zigmas Domeika, Stasys Kudirka, Feliksas Marcinkus, Benediktas Monkevičius, Edvardas Šliesoraitis, Richardas Raudonikis ir Jonas Vasiliūnas.

Į S. V. "Archibald Russell" pateko Stasys Dagsys, Kazys Daugėla, Bronius Krikštopaitis, Mikas Limba, Antanas Mėlynis, Pranas Šaltenis, Aleksandras Rasiulis. Kadangi laivai "Olivebank" ir "Archibald Russell" buvo Dublino uoste, tai iš Helsinkio keleiviniu laivu S. S. "Oberon" plaukėme į Angliją. Galų gale stojome prieš kelių metų būsimus ateities vargus bei džiaugsmus.

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimei ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

KASDIENINIO GYVENIMO ATSITIKTINIAI KLYSTKELIAI

Mūsų žmonės visą laiką stengiasi savo gyvenimą taip tvarkyti, kad viskas eitų, taip sakant, į sveikatą. Taigi jie visada kreipia savo dėmesį į gydytojų patarimus arba nurodymus. Ir atrodo, kad viską daro arba tvarko taip, kad tik būtų pirmoj eilėj kaip reikiant palaikoma sveikata, nes turėjimas geros sveikatos suteikia didžiausią laimę.

Vis dėlto atidžiau pasisiūrus į žmonių elgseną galima pamatyti, kad gana dažnai daugelis žmonių per savo neapdairumą patenka į tokius klystkelius, apie kuriuos jie niekad negalvoja, nes mano, jog visada eina gerais keliais. Norint tai pamatyti, užtenka nueiti į visokių prekių krautuvę ir ten pasidairyti, kaip pirkėjai renkasi sau prekes ir ką jie kartais nukalba besirinkdami tas prekes. Pavyzdžiui, nuėjus į daržovių bei vaisių skyrių galima pastebėti, kaip kai kurios moterėlės žiūrėdamos į bulves dar jas gerai pausto ir ima tik tąsias, kurios gardžiai joms kvepia. Tokį pat veiksmą atlieka, kai reikia pasirinkti kokius nors obuolius ar kitus vaisius. Vadinasi, kas gardžiai kvepia, tas suteikia malonumo ir sveikatą. Mėsinių prekių skyriuje toks uostymas dar labiau pastebimas, ir kvepiančią mėsą maloniau priima, negu neturinčią jokio kvapo. Kartais galima išgirsti, kad tokios mėsos, kuri neturi gardaus kvapo, nėra verta imti.

Prekybininkai taip pat pastebi atėjusių pirkėjų tokių uostymų veiksmus, todėl jie daug kur moka apšlakstyti ar apibarstyti visokių kvepalų, kurie paskatina pirkėjus tokias prekes imti. Nors tie visoki kvepalai nėra nuodingi, tačiau vėliau pasilikę paruošto maisto patiekaluose ir susimaišę su kitokio maisto daliniais kartais pavirsta nenaudingomis žmogaus kūnui medžiagomis. Čia dar tenka pasakyti, kad tarpe tų žmonių, kurie visur ir nuolat turi polinikį uostyti, pasitaiko tokių, kurie suuodžia nesamą kvapą. Suuosti nesamą kvapą nėra dar didelė blogybė, o didesnė blogybė susidaro tam, kas dar prieš save pamato nesamą būtybę, su kuria net stengiasi pasidalyti kokiais nors žodžiais.

Daug kas stengiasi viską tvarkyti taip, kad nepadidėtų kūno svoris. Taigi pirmoji eilė žiūrime, kad į kūną nepatektų tokio maisto, kuris turi daug kalorijų. O tų gausių kalorijų ypač turi riebus patiekalai. Jau pačioje krautuvėje daugelis žiūri, kad perkamoji mėsa atrodytų su mažu kiekiu riebalų. Bet kai pareina namo ir tą parsineštą mėsą išdėsto ant keptuvės ir į pačią ketpuvę dar pridėda be jokios atodairos kokių nors riebalų bei visokių prieskonių, tad tokiu atveju visai pamiršta, kad tokiu būdu iškepta mėsa pavirsta labai kolorin-

gu patiekalu, taigi tų kalorijų suvartoja daugiau negu reikia. Kalorijų lentelė paprastai suvartoja visokiose virimo ir sveikatos knygose, ir kai imama kas valgyti, tad pasižiūrima į tą kalorijų lentelę. Norint nenuksti stengiamasi imti tokius maisto patiekalus, kurie turi mažiau kalorijų. Ir kai stengiamasi imti maistas su mažesniu kiekiu kalorijų, tad labai dažnai suvalgoma tokio maisto didesnis kiekis, kuris suteikia kūnui daugiau kalorijų, negu kokis nors nedidelis patiekalas su gausesnėmis kalorijomis. Tokiais atvejais pamirštama, kad vadinamojoje kalorijų lentelėje yra parodytas kalorijų kiekis nuo tam tikro maisto svorio (vieno svaro, ar vieno kilogramo ir t. t.). Jei kas, sakysime, suvalgo dvi ar tris uncijas riebios mėsos, tad negalima sakyti, kad jis prarijo tūkstančius kalorijų. Kartais atsitinka ir taip, kad turint padidintą liguistą apetitą suvalgoma maisto su mažesnėmis kalorijomis tokis kiekis, kuris sudaro bendrai per daug didelį kiekį kalorijų ir paskatina prie nutukimo arba nusipenėjimo. Taigi reikia neiti tokiais klystkeliais.

Nemaža yra tokių žmonių, kurie paskaitę laikraščiuose reklamas apie siūlomus pirkti tokius skysčius, kurie išpurškiant kambariuose naikina bakterijas, labai susidomi tokiais dalykais ir, žinoma, prisiperka tokių skysčių, kuriuos išpurškia savo kambariuose, manydami tokiu būdu sunaikinę visus bakterijas. Jiems atrodo, kad visokios bakterijos esančios kenksmingos žmogui. Tokiais atvejais, kada tokie skysčiai išpurškiami kambariuose, kuriuose yra žmonės, turėtų būti prisimenama, ar patiems žmonėms išskvepiant tokius purškalus arba net praryjant į vidurius nepakenkiama organizmui. Juk bakterijų yra visokių, naudingų ir nenaudingų. Kiekvieno žmogaus viduriuose yra tokių bakterijų, kurios atlieka suvalgyto maisto virškinimo darbą, ir jeigu tokios bakterijos gražiai atlieka savo darbą, tad žmogus jaučiasi labai gerai, taigi josios palaiko mūsų sveikatą. Ir kyla toks klausimas: ar tie išpurškiami kambariuose bakterijų naikintojai, netyčia patekę į žmogaus vidurius, nenusilpnina mūsų organizmo gerąsias bakterijas. Čia tenka dar pasakyti, kad tie žmonės, kurie nuolat išvaizduoja lakstančias aplinkui pavojingas bakterijas, turi liguistą bakterijų baimę, kuri paprastai yra vadinama bakteriofobija.

Daug kam įprasta yra prie gaminamų maisto patiekalų dar pridėti kelis lašelius ar šaukštelius kokio nors vyno, kad skonis būtų malonesnis. Žinoma, kas gardu ir malonu, tad nejučiomis daugiau sukemšama į vidurius. Bet jau kai kurie mokslininkai yra pastebėję, kad ir visai nedidelis pridėtas kiekis kokio nors vyno sudaro maiste

Hong - kongiečiai džiaugsmingai žygiuoja 200 pėdų ilgio iš sidabrinio popieriaus padarytu drakonu nešini, švėsdami nuo baisaus gaisro nukentėjusio priemiesčio atstatymą.

Juozas Jacevičius sukristikavo režimą

„Iškrypėlis“ — Mokslų Akademijos aspirantas ateistas, nes jis neigiamai pasisakė prieš režimą, ateizmą, teigiamai — apie Vakarus

(Elta) Iš Vilniaus „Tiesos“ (nr. 149, birž. 27) patyrėme apie būdingą Lietuvos gyvenimo reiškinį — už sovietinio režimo bei santvarkos kritiką pašalintas iš aspirantūros Mokslų Akademijos Chemijos Instituto Juozas Jacevičius. Jo pažiūros gerokai suerzino ne tik Akademijos vadovybę, bet neabejotinai ir partiją — priešingu atveju „Tiesa“ nebūtų paskelbusi pikto straipsnio.

Jacevičius, teisingai teigia partinis dienraštis, — nežalias „bernelis“. Jis yra baigęs Kauno Politechnikos institutą, jis ir jo žmona — komjaunuoliai, tėvai — darbininkai, jis buvo priimtas, kaip gabumais pasižymis, į aspirantūros Mokslų akademijoje, gavo stipendiją ir pagal „Tiesą“ buvo gabus racionalizatorius.

O kai Jacevičius sukristikavo režimą bei komunistinę santvarką, kai jis, pagal „Tiesą“, pradėjo dėstyti, kad vadinami sovietiniai laimėjimai — tušti dalykai ir kai jis „piktomis republikomis ir šmeižtais išmargino knygą „TSKP XXII suvažiavimo medžiaga“ ir nunešė ją į biblioteką, kad skaitytų ir kiti, tai esą aplamai reikia išaiškinti, kas įvykė J. Jacevičiaus sąmonėje...

Jacevičius dabar ateistas ir lengva suprasti, kad partija įsiuto ne tik dėl jo „aptemusios“ sąmonės, juodytų akinių, bet ir dėl patyrusio, moksle pasižymėjusio žmogaus teigiamos nuomonės apie užsienio, Vakarų kraštus bei pasisakymo prieš

tokį mišinį arba net junginį, kuris sudaro organizme labai patogias sąlygas nusipenėti arba, kitaip sakant, pakelti viso kūno svorį. Šitoj srity dar yra daromi tolimesni tyrinėjimai. Juk ir dabar daugelyje virimo knygų yra nurodoma, kaip reikia pridėti tą vyną prie ruošiamo patiekalo, taigi visiems tiems, kurie nusistatę savo kūno svorį pakelti, patartina tokiais vadovėliais pasinaudoti.

A. Kelmūtis

ateistinę propagandą. Dabar „Tiesoje“ visi Jacevičiaus „nusišaltimai“ gerokai sukarikatūrinti, tačiau į juos išsiskaidius pastebėsi, ko trokšta Lietuvos inteligentai ir kuo jie nepatenkinti.

Jacevičiaus teigimai buvo šie: „ateizmo propaganda — sąžinės laisvės apribojimas“, „socializmas nesąs pranašesnis, jeigu Amerika turi pasistačiusi 120 aukštų namų, o Lietuva — ne“. Pagal dienraštį, Jacevičius turįs ir teritorinių pretenzijų, nes jis kalbėjęs („Tiesoje“ — svaičiojęs...) apie Lietuvą „nuo jūros iki jūros“.

Aspirantas Jacevičius, pasirodo, turėjo teisintis Chemijos instituto kolektyvo susirinkime ir jam „pasidarė gėda“ dėl trūkumų išpūtimo ir dėl šūkio „nuo jūros iki jūros“. Jis teigęs, kad per mažai skaitęs marksistinės literatūros. Bausmė — pašalinimas iš aspirantūros. (Greičiausiai Jacevičiui ateityje bus sunku gauti darbą ir jis susidurs su įvairiais suvaržymais).

Tai iškrypimai! — šaukiama „Tiesoje“ ir guodžiamasi, kad jaunimui, besirengiančiam moksliniam darbui, tokie „iškrypimai“ nebūdingi.

O kokios mūsų išvados? Toks įvykis greičiausiai ne vienintelis šių dienų Lietuvoje. Jacevičiaus „iškrypimai“ nieku būdu nelaikytini nebūdingais bei jo padarytos išvados — nelengvabūdžios, nes tai asmuo — išsimokslinęs ir perėjęs bolševikinio auklėjimo „giras“. Šių dienų Lietuvoje neįmanoma kritiškai pasisakyti apie Sovietinį režimą, nei girti Vakarų, nei peikti ateistinės propagandos. O dėl „teritorinių pretenzijų“? Jei inteligentas kalba apie Lietuvą „nuo jūros iki jūros“, tai reikšia, kad jo sąmonėje dar rusena Lietuvos tautinio didingumo laikai ir kad jis jaučia, nors viešai ir nepareiškia, kad Lietuva atsідūrusi po bolševikiniu padu. Tai ne nemokša ir ne tamsuolis su aptemusia sąmone asmuo, bet aiškiai nusivylęs sovietine tikrove.